

Prevenió dels accidents tòxics a les escoles d'Educació General Bàsica: Proposta de programa

D. Boix Serra*, F. Pena i Puig*, R. Reig Blanch* i J. Medallo Muñiz*

Introducció

El Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya va aprovar en l'Ordre de 25 de maig de 1984, les orientacions i programes d'Educació per a la Salut a l'Escola, incorporant-los al projecte educatiu dels Centres d'Educació General Bàsica. D'aquesta manera es reconeix la mesurada importància que té la prevenció de malalties i accidents en l'educació sanitària de la comunitat.

Aquests programes (segons l'esmentada ordre), formen part de l'educació integral de l'infant que ha de recollir tots aquells factors que incideixen directament sobre el desenvolupament de la seva personalitat. De tots és sabut que l'educació per a la salut té especial importància, ja que a través d'ella es poden assolir coneixements i actituds positius que contribueixin, en general, a millorar el nivell sanitari, cultural i social de tota la població.

Un programa experimental per tal d'aconseguir aquests objectius ha estat aplicat durant 2 anys a 50 escoles de diverses tipologies de totes les comarques de Catalunya. Els resultats positius han demostrat la validesa dels esmentats programes i la consciència que s'incorporin com a elements complementaris en les diverses àrees de l'Educació General Bàsica.

Tant el programa definitiu sobre Educació per a la Salut a l'Escola com la creació del Consell Assessor sobre Accidents en la Infància, són regulats per l'Ordre de 25 de maig de 1984 (D.O.G n° 453 de 18 de juliol de 1984), i per l'Ordre de 7 de desembre de 1984 (D.O.G. n° 501 del 4 de gener de 1985).

Objectius

De tots és sabut que els nens són víctimes d'intoxicacions accidentals, principalment en el seu domicili: la manca de consciència de perill i la seva conducta imprevisible, molts cops, entre d'altres, fan que per moltes mesures de seguretat que prenguin pares, educadors i familiars, en cert nombre d'ocasions l'accident es produeixi.

* Integrat pel Servei d'Antropologia de la F.P. i pel Servei de Ginecologia i Obstetrícia de l'H.S.C.S.P. i coordinat pel Dr. J. Calaf. Departament de Medicina Legal i Laboral i Toxicologia. Facultat de Medicina. Universitat de Barcelona.

El propòsit del nostre Centre d'Informació Toxicològica no és altre que aportar, mitjançant un programa, un petit gra de sorra en l'educació toxicològica del nen a l'escola, des de la línia de la prevenció de les intoxicacions accidentals. Si aconseguim arribar a fer conèixer al nen el perill d'intoxicació en posar-se a la boca certs productes, la manera d'evitar-ho, l'actitud a prendre quan això s'hagi produït, i la necessitat de tenir sentit de responsabilitat quant a la seguretat dels altres, haurem donat per vàlid l'objectiu proposat.

Pensem que aquesta actitud pot ser molt positiva perquè, a més d'evitar cert nombre d'accidents tòxics i augmentar el nivell de coneixements sobre la salut, aquests nens el dia de demà, quan siguin adults, transmetran llurs coneixements als infants del seu entorn.

Mètodes

El programa proposat es distribueix en dos cicles: Un primer cicle per a nens de 4-5 anys. Un segon cicle per a nens de 6-7 anys.

Primer cicle: nens de 4-5 anys

(Aquest programa es portarà a la pràctica a classe i en un curs acadèmic se'n faran un total de 3 sessions.)

1. S'elaborarà un quadern de dibuixos (figura 1) en el qual, per una cara, hi hagi el dibuix de símbols que indiquin toxicitat en colors. L'altra cara serà en blanc i negre. El nen l'acolorirà en vermell.

2. S'insistirà en el nen que és molt perillós ficar-se a la boca qualsevol cosa que porti un d'aquests símbols, i per res no ho ha de fer.

Segon cicle: nens de 6-7 anys

(Es divideix en tres sessions a classe durant un curs acadèmic.)

Primera sessió

Identificació dels verins.

Creació de l'hàbit de preguntar abans de menjar, xuclar, beure o tocar una substància, res que no sigui ofert pels pares, mestres o altres adults o amics de la família.

Saber comprendre que un tòxic pot tenir bon gust i bona olor.

Saber dibuixar els símbols dels tòxics.

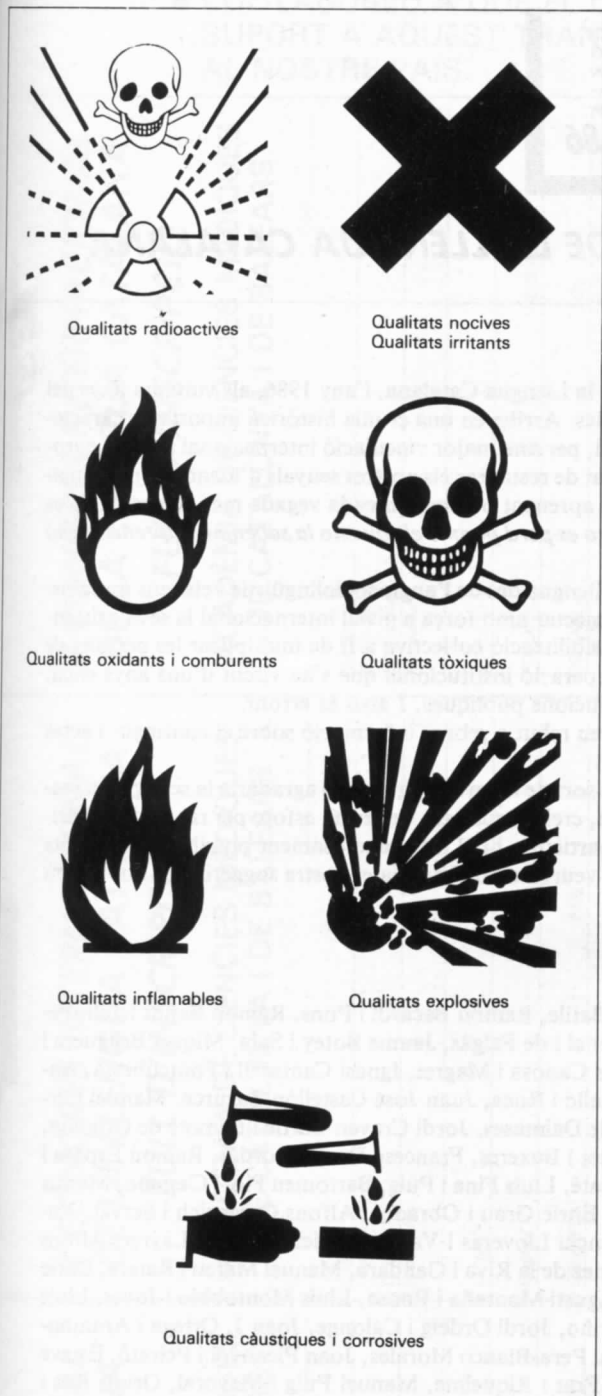

Fig 1. Simbols indicadors de les qualitats perilloses dels productes químics, segons Ordre Ministerial de 28 de juny de 1977 sobre garanties d'identificació de productes químics.

Segona sessió: els tòxics a casa

Detecció per part dels nens dels llocs on es troben.

Condicions en què estan emmagatzemats i com haurien d'estar-hi.

Participació dels nens en l'educació dels pares, a fi de posar en condicions de seguretat toxicològica l'habitatge.

Els nens faran dibuixos o llistats dels llocs on s'han emmagatzemat els tòxics a fi d'aconseguir seguretat.

Tercera sessió: en qualitat de resum

Resum de tot el que s'ha explicat.

Fer conèixer al nen la necessitat de consultar ràpidament als pares, mestres o d'altres adults de confiança, en el cas d'un possible enverinament.

En cas d'estar sol, que tingui coneixement del lloc on hi ha els telèfons d'urgències.

El sistema avaluador d'aquest programa pot ser fet mitjançant un pre-test dies abans de començar el programa i un post-test el dia següent d'acabar-lo. Els dos tests seran idèntics. Es compararan els resultats amb un grup control que mai no hagi rebut aquest tipus de sessions.

Conclusió

Aquest és el programa que proposem i que l'escola Vora-mar de Barcelona posarà en marxa durant el present curs 85-86.

En aquesta línia n'hi ha arreu del món amb resultats ben profitosos. Creiem que aquest pot ser fàcil d'introduir a d'altres escoles del nostre país sense canvis en cap sentit quant al sistema de docència actual. Tan sols són tres sessions durant un curs.

Manca finalment dir que aquesta proposta encaixa fàcilment amb el tema VI, apartats 4, 5 i 6 del programa d'Educació per a la Salut a l'Escola, fet pel Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya abans esmentat.

Bibliografia

1. Trujillo R. Educación para la salud del niño: aspectos conceptuales, metodológicos y nivel del desarrollo en nuestro medio. Educación para la salud del niño. Jano 1984; 31-39.
2. Judez Fageda J. La educación para la salud en la escuela: una nueva dimensión pedagógica. Educación para la salud del niño. Jano 1984; (extra):44-46.
3. Picañol Peirató J. Educación sanitaria y familiar. Educación para la salud del niño. Jano 1984; (extra):49-50.
4. Fernández-Crehuet R, Toledo Ortíz F. Medidas preventivas y de educación sanitaria referidas a higiene, accidentes, intoxicaciones, ecología y tráfico en la edad escolar. Educación para la salud del niño. Jano; des. 1984; (extra):56-64.
5. Sketris JS, Gillis C, MacNell T. A poison education program for primary Schools. Vet Hum Toxicol 1984; 26:205-207.
6. Generalitat de Catalunya (Quaderns de Salut). Manual de prevenció dels accidents en la infància. DGPS, 1984.
7. Fortuny M, Mariné C. Prevenció d'accidents. Quaderns d'educació sanitària. Barcelona, Ed. Barcanova, 1983.